

OBSAH

I NEJSTARŠÍ DĚJINY PRAŽSKÉHO ÚZEMÍ

7

(do založení Pražského hradu po r. 870)

1 Nejstarší doklady života v pražské oblasti — 2 První zemědělci na pražském území: lid s páskovou keramikou — 3 Starší doba bronzová (2000—1000 před n. l.) — 4 Mladší doba bronzová (1000—600 před n. l.) — 5 Starší doba železná (600—400 před n. l.) — 6 Mladší doba železná: Keltové (4.—1. století před n. l.) — 7 Germánská expanze. Doba silného vlivu římské říše — 8 Bubeněcká osada — 9 Příchod Slovanů na pražské území — 10 Vznik slovanských hradišť v pražské kotlině (doba starohradištní)

II POČÁTKY PRAHY

15

(870—1100)

11 Vznik Pražského hradu — 12 Vznik Vyšehradu — 13 Přesuny v osídlení pražského území v průběhu 10. stol. — 14 Cestopisná zpráva Ibráhíma ibn Jákúba o Praze z r. 965 — 15 Konfrontace Ibráhímovy zprávy s jinými prameny: obraz Prahy kolem r. 965 — 16 Praha centrem církevní organizace: pražské biskupství, první kláštery, církevní architektura — 17 Přestavba Hradu za Břetislava I. — 18 Vzestup Vyšehradu na konci 11. stol.: éra Vratislavova — 19 Hlavní rysy vývoje podhradí na konci 11. stol. — 20 Národnostní a společenská různorodost podhradního osídlení kolem r. 1100

III ROMÁNSKÁ PRAHA

27

(1100—1230)

21 Tržiště v prostoru pozdějšího Staroměstského náměstí kolem r. 1100 — 22 Význam tržiště pro další vývoj podhradí — 23 Poslední epocha v rozvoji románského Vyšehradu — 24 Románská přestavba Hradu v průběhu 12. stol. — 25 Přesun tržiště podhradního osídlení do staroměstského prostoru — 26 Románská profánní zástavba; její koncentrace mezi Vltavou a tržištěm — 27 Juditin most a církevní stavby ve staroměstském prostoru — 28 Románské kamenné domy — 29 Osady mimo oblast koncentrovaného osídlení ve staroměstském prostoru — 30 Roztříštěnost malostranského osídlení — 31 Židovská osada — 32 Rozloha románské Prahy a její zalidněnost — 33 Příčiny rozmachu románské Prahy; její celkový ráz a původní název — 34 Německá osada na Poříčí a národnostní různorodost románské Prahy — 35 Zárodky městské správy

(1230—1346)

36 Vznik pražského opevnění a jiné známky proměny podhradí ve středověké město po r. 1230 — 37 Změněné předpoklady osídlení na pravém vltavském břehu v důsledku stavby hradeb — 38 Staroměstské hradby — 39 Nové město u sv. Havla — 40 Dosidlování staroměstského prostoru do konce 13. stol. — 41 Přibývání klášterů v městském obvodu — 42 Sjednocení městské správy — 43 Vznik Menšího Města pražského — 44 Ústup románského slohu a nástup gotiky — 45 Obrana proti záplavám: umělé zvýšení terénu Starého Města — 46 Praha centrem obchodu a řemeslné výroby — 47 První řemeslnické organizace — 48 Městské trhy — 49 Právo hostů a kupecký dům v Týně — 50 Bohatství patriciátu — 51 Snahy o větší míru samosprávy — 52 Politické zájmy pražského patriciátu a jeho účast v zápasech o český trůn v l. 1306—1310 — 53 Význam Prahy kolem r. 1310 — 54 Zpomalení tempa rozvoje v l. 1280—1330 — 55 Menší Město. Vznik městečka Hradčan — 56 Osady v bezprostředním okolí města — 57 Širší zázemí města — 58 Úspěch emancipačních snah za Jana Lucemburského

V EPOCHA KARLA IV.

71

(1346—1378)

59 Karlovská Praha — 60 Karlova zakladatelská činnost v Praze od r. 1347 — 61 Kulturní význam dvorského prostředí v Karlově době — 62 Pražská univerzita — 63 Předpoklady pro založení Nového Města pražského — 64 Výstavba Nového Města — 65 Konjunkturní doby Karlovy — 66 Soužití Starého a Nového Města — 67 Stavební ruch ve Starém Městě — 68 Vrcholně gotická přestavba Hradu — 69 Podoba Prahy v době Karla IV. — 70 Populační růst a zásobovací problémy — 71 Snahy řemeslnictva o získání vlivu na městskou samosprávu

VI PŘEDVEČER REVOLUCE

87

(1378—1419)

72 Ochabnutí stavebního ruchu po smrti Karla IV. — 73 Pokles významu rezidence za Václava IV. a příznaky úpadku — 74 Rostoucí třídní protiklady a patriciát — 75 Vykořisťovatelská úloha církve. Kláštery — 76 Rozbujelost církevní organizace — 77 Mravní úpadek duchovenstva — 78 Odraz hospodářských těžkostí v cechovní politice — 79 Vzájemný konkurenční tlak Starého a Nového Města a jeho důsledky — 80 Rozdíly v sociální struktuře Starého a Nového Města — 81 První pokusy o nápravu: Konrád Waldhauser — 82 Jan Milíč z Kroměříže a jeho Jeruzalém — 83 Hnutí nové zbožnosti a kaple Božího těla — 84 Úloha pražské univerzity — 85 Založení Betlémské kaple — 86 Jan Hus kazatelem v Betlémské kapli — 87 Kutnohorský dekret a secese cizích studentů — 88 Hus v čele reformního hnutí — 89 Vyvrcholení Husova zápasu — 90 Složitost společenské a politické situace v pražských městech po Husově smrti — 91 Růst revolučního napětí po Husově smrti. Jan Želivský

VII V HUSITSKÉ REVOLUCI

109

(1419—1437)

92 Novoměstská defenestrace 30. července 1419 — 93 Vnitřní rozpolcenost revolučního hnutí — 94 První období revoluční aktivity lidových mas — 95 Pokusy o dorozumění se Zikmundem (do za-

částku listopadu 1419) — 96 Obrana proti hrozbě křížové výpravy — 97 Zásady o Prahu: bitvy na Vítkově a u Vyšehradu — 98 Čtyři pražské artikuly — 99 Konfiskace majetku církve a uprchlíků — 100 Čáslavský sněm. Spojení pražských měst — 101 Smrt Želivského a ochromení lidového křídla revolučního hnutí — 102 Úloha Prahy v husitském revolučním hnutí v l. 1423—1434 — 103 Nesody mezi Starým a Novým Městem do r. 1434 — 104 Cesta k Lipanům — 105 Hospodářské důsledky revoluce: ochromení zahraničního obchodu — 106 Řemeslná výroba za revoluce — 107 Vymoženosti revoluce — 108 Populační proměny — 109 Uznání revolučních zisků králem Zikmundem

VIII VE ZNAMENÍ KALICHA

125

(1437—1490)

110 Kališnická Praha — 111 Obnova katolických institucí — 112 Pomalé tempo hospodářského rozvoje — 113 Politické intriky nového patriciátu. Soběslavská práva — 114 Jiří z Poděbrad a Praha — 115 Poděbradský převrat — 116 Výstavba města v poděbradské době — 117 Pozdní gotická přestavba Staroměstské radnice — 118 Omezený stavební ruch poděbradské epochy — 119 Osidlování Vyšehradu — 120 Plány krále Jiřího na hospodářské povznesení Prahy — 121 Začátek jagellonské doby — 122 Hospodářské poměry jagellonské rezidence (do r. 1490) — 123 Měšťanské hnutí proti patriciátu r. 1476 — 124 Lidové bouře r. 1483 — 125 Důsledky lidové bouře z r. 1483 — 126 Vyspělý systém městské samosprávy — 127 Správa města a městských zařízení — 128 Kulturní vyspělost měšťanského prostředí

IX ZÁPASY SE ŠLECHTOU A KRÁLEM

151

(1490—1547)

129 Praha v čele královských měst v zápasech se šlechtou na konci 15. stol. — 130 Přenesení jagellonské rezidence do Budína a přestavba Pražského hradu — 131 Velikost města na začátku 16. stol. — 132 Oživení obchodu za převahy Norimberka — 133 Stísněná situace řemesel — 134 Pražané vytvářejí jednotnou městskou frontu proti útokům šlechty — 135 Zápasy let 1502—1509 — 136 Vyrcholení krize: bitva s uherskými dvořany r. 1509 — 137 Jednota pražských měst a zpevnění odporu — 138 Spojení pražských měst — 139 Ohlas německé reformace — 140 Tomáš Můntzer v Praze — 141 Převrat starokališníků v čele s Janem Paškem — 142 Paškova diktatura — 143 Předpoklady k přenesení habsburské rezidence do Prahy — 144 Požár Malé Strany a Hradu r. 1541. Nástup renesanční architektury — 145 Sesazení Paška, zrušení jednoty pražských měst a další kroky Ferdinanda I. proti politické síle Prahy — 146 Hospodářské a sociální poměry po rozdělení pražských měst — 147 Projevy nespokojenosti s vládou Ferdinanda I. — 148 Pražané ve stavovském odboji v l. 1546—1547 — 149 Přípravy k potrestání Pražanů — 150 Bojový odpor Pražanů a kapitulace — 151 Královský rozsudek — 152 Dalekosáhlé důsledky potrestání pražských měst r. 1547

X DOBA PŘEDBĚLOHORSKÁ

169

(1547—1620)

153 Habsburská hrobka v chrámu sv. Víta — 154 Praha rezidencí arciknížete Ferdinanda — 155 Městský areál a hustota jeho zástavby — 156 Růst populace — 157 Přistěhovalci z Itálie — 158 Růst německé menšiny — 159 Mezinárodní ráz Prahy — 160 Židovská obec — 161 Převaha renesanční architektury — 162 Stavební úpravy Pražského hradu — 163 Rudolf II. a kulturní význam jeho pražského dvora — 164 Rudolfské sbírky — 165 Rudolfský dvůr a kulturní život města —

166 Líc a rub hospodářské konjunktury — 167 Začátky protireformace. Jezuité — 168 Pasivita Pražanů v napjatých politických vztazích na začátku 17. stol. — 169 Majestát na náboženskou svobodu a pokus Pražanů o obnovení politické prestiže města — 170 Nové kostely evangelíků — 171 Vpád pasovských — 172 Vypuzení pasovských z Prahy — 173 Přeložení habsburské rezidence do Vídně — 174 Politický vývoj v l. 1611—1618 — 175 Defenestrace — 176 Začátek českého stavovského povstání — 177 Pasivní poměr Pražanů k povstání — 178 Konflikt se šlechtou na červencovém generálním sněmu 1619 — 179 Rozklad povstání — 180 Bílá hora a kapitulace Prahy

XI ZA TŘICETILETÉ VÁLKY

(1620—1648)

199

181 Popravy na Staroměstském náměstí — 182 Trestání ostatních provinilců. Pokuty a konfiskace — 183 Násilná protireformace — 184 Emigrace — 185 Saská okupace Prahy r. 1631 — 186 Návrat emigrace — 187 Městská garda a opravy opevnění — 188 Stavební činnost za války — 189 Obsazení Hradčan a Malé Strany Švédy. Vyloupení rudolfínských sbírek — 190 Marné dobývání Prahy Švédy

XII ÚSTUP ZE SLÁVY

(1648—1784)

211

191 Provinční úděl Prahy po třicetileté válce — 192 Problematické odměny za věrnost Habsburkům — 193 Válečné škody a změny v zástavbě — 194 Průlom šlechty do měšťanského nemovitého vlastnictví — 195 Úpadek hospodářského života — 196 Výstavba barokního opevnění — 197 Barokní paláce české šlechty — 198 Zbohatnutí církve a její stavební podnikání — 199 Špatná hospodářská situace měšťanů — 200 Architektura vrcholného baroka — 201 Prvky barokního urbanismu — 202 Cechy brzdou vývoje výroby. Počátky manufaktur — 203 Židovská obec v první polovině 18. stol. — 204 Francouzská okupace Prahy — 205 Pruská okupace Prahy — 206 Pruské obléhání r. 1757 — 207 Přestavba Hradu po r. 1753 — 208 Populační růst ve druhé polovině 18. stol. — 209 Rozvoj manufaktur — 210 Osvícenská opozice proti církevnímu tmářství. Zrušení jezuitského řádu — 211 Církevní reformy Josefa II. — 212 Školské reformy — 213 Charitativní a zdravotnická péče — 214 Kulturní ovzduší osvícenské Prahy — 215 Germanizace v 18. stol. — 216 Krátká éra rokoka

XIII PRAHA OBROZENSKÁ

(1784—1848)

241

217 Spojení pražských měst r. 1784 — 218 Zánik městské samosprávy — 219 Návštěvy císaře Josefa II. v Praze — 220 Josefínismus a pražské kulturní prostředí — 221 Významná úloha divadla — 222 Česká divadelní představení — 223 Vznik nových vědeckých a kulturních institucí — 224 Krameriova Česká expedice — 225 Korunovace Leopolda II. r. 1791 — 226 Stagnace v období napoleonského váleku — 227 Rozvoj pražského průmyslu do 20. let a přesun těžišť průmyslové výroby do předměstských obcí — 228 Rozvoj průmyslu v 30. letech a pražská předměstí — 229 Řešení komunikačních problémů — 230 Populační růst v l. 1822—1843 — 231 Posílení českého živlu — 232 Zaostávání komunální politiky — 233 Klasicismus a přestavba Staroměstské radnice — 234 Nové období rozmachu českého obrozenského hnutí — 235 Perzekuce českého národního hnutí vídeňskou vládou — 236 První třídní boje proletariátu

237 Shromáždění ve Svatováclavských lázních a začátek revolučního hnutí r. 1848 — 238 Ústupky hraběte Rudolfa Stadion a volba městského výboru — 239 Rozmach revolučního hnutí do Slovanského sjezdu — 240 Svatodušní bouře — 241 Windischgrätzovo vyšetřování a stabilizace pražských poměrů — 242 Potlačení květnového povstání. Bachovský absolutismus — 243 Populační růst v l. 1850—1880 — 244 Rozvoj předměstských obcí — 245 Rychlé tempo výstavby a její ovlivnění podnikatelskými zájmy — 246 Rozvoj průmyslu — 247 Mohutnění dělnické třídy a pokusy o organizaci dělnického hnutí — 248 Cesta k založení sociálně demokratické strany — 249 Samospráva v rukou české buržoazie — 250 Charakter města kolem r. 1880 — 251 Obyvatelstvo v l. 1880—1890 — 252 Komunální politika na konci 19. a na začátku 20. stol. — 253 Neúspěšná jednání o připojení předměstských obcí — 254 Asanace — 255 Bourání pražských hradeb — 256 Architektura konce 19. a začátku 20. stol. — 257 Praha kulturní metropolí národa — 258 Rozšíření tělesné výchovy a sportu — 259 Politická úloha radnice — 260 Zpomalení rozvoje města na začátku 20. stol. — 261 Dělnická třída v zápasech 90. let — 262 Vyvrcholení zápasu za všeobecné hlasovací právo — 263 Praha v předvečer první světové války — 264 Válečná utrpení — 265 Ohlas Velké říjnové socialistické revoluce a vznik Československa

XV HLAVNÍM MĚSTEM REPUBLIKY
(1918—1945)

266 Radnice po převratu — 267 Radikalizace lidových mas — 268 Boj o Lidový dům a prosincová generální stávka — 269 Vznik Komunistické strany Československa — 270 Předpoklady nového rozvoje města — 271 Vytvoření Velké Prahy — 272 Plánování rozvoje města — 273 Podnikatelské zájmy a rychlý růst výstavby — 274 Sociální kontrasty v nové výstavbě — 275 Populace v l. 1918—1938 — 276 Němci v Praze — 277 Populační pohyb za nacistické okupace (1939—1945) — 278 Zaošťování komunální politiky za tempem rozvoje města — 279 Architektura období 1918—1938 — 280 Praha národním kulturním centrem — 281 Archeologický průzkum a památková péče — 282 Cizinecký ruch — 283 Sport a rekreace — 284 Růst průmyslové výroby — 285 Postavení dělnické třídy — 286 Významné postavení komunistické strany ve městě a její vůdčí úloha v bojích dělnické třídy — 287 Komunistická opozice na radnici — 288 Mnichovská zrada a začátek fašistické okupace — 289 Důsledky nacistické okupace — 290 17. listopad 1939. Růst odbojového hnutí — 291 Heydrichiáda — 292 Pražské Květnové povstání

XVI SOCIALISTICKÉ VELKOMĚSTO
(1945—1980)

293 Vznik Ústředního národního výboru — 294 Rozvoj života ve stísněných poválečných poměrech — 295 Politické zápasy do Února 1948 — 296 Únor 1948 — 297 Úkoly socialistického velkoměsta — 298 Socializace soukromého podnikání — 299 Vývoj organizace lidové správy a členění města — 300 Spolupráce národních výborů s občany — 301 Předpoklady komplexního řešení rozvoje města — 302 Pražský průmysl v l. 1962—1975 — 303 Územní vývoj města — 304 Populační vývoj do r. 1980 — 305 Bytová výstavba do r. 1980 — 306 Proměny ve struktuře bytového fondu — 307 Sídliště — 308 Populační přesuny mezi pražskými obvody — 309 Vývoj městské dopravy — 310 Magistrály a most Kl. Gottwalda — 311 Metro — 312 Pražská architektura v l. 1945—1980 — 313 Památková péče — 314 Rekreace — 315 Kulturní vývoj — 316 Turistický ruch